

Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om en förenklad handlägningsrutin avseende snat- teribrott;

RPSFS 2005:10

FAP 400-3

Utkom från trycket
den 23 november 2005

beslutade den 7 november 2005.

Rikspolisstyrelsen föreskriver följande med stöd av 13 e § förordningen (1989:773) med instruktion för Rikspolisstyrelsen och beslutar följande allmänna råd.

Syfte m.m.

1 § Dessa föreskrifter och allmänna råd syftar till att få till stånd en rätts-säker och enkel handläggning av butiksnatterier. Systemet skall fungera så att t.ex. en butikskontrollant som ertappat en snattare ringer till en särskilt utsedd polis och redogör för sina iakttagelser rörande händelsen och, i förekommande fall, den identitetskontroll som gjorts. Hos Polisen görs en noggrann kontroll av den misstänktes identitet genom kontrollfrågor och slagningar i olika register. Om den misstänkte samtycker till att brottsutredningen färdigställs per telefon, antecknas butikskontrollantens redogörelse för sina iakttagelser och hålls ett telefonförhör med den misstänkte. Utredningen kan på detta sätt slutföras i ett sammanhang och omedelbart överlämnas till åklagaren.

2 § En brottsutredning kan verkställas genom en fullständig förundersökning eller genom en förenklad brottsutredning. Snatteri är en typ av brott som i okomplicerade fall, typiskt sett, lämpar sig för förenklade handlägningsrutiner.

Dessa föreskrifter och allmänna råd innehåller regler till ledning för en förenklad handlägningsrutin i fråga om vissa snatteribrott.

Den förenklade handlägningsrutinen innebär att Polisen i så stor utsträckning som möjligt skall kunna vidta erforderliga utredningsåtgärder vid ett telefonsamtal i anslutning till att brottet anmäls.

Författningsbestämmelser

3 § Grundläggande bestämmelser om förundersökning finns i 23 kap. rättegångsbalken (RB) och i förundersökningskungörelsen (1947:948) (FUK). Av 23 kap. 21 § tredje stycket RB och 24 § FUK följer att i förundersökningar av mindre omfattning kortfattade anteckningar, i stället för protokoll, kan föras över det väsentliga, som förekommit vid förundersökningen.

I 23 kap 22 § första stycket första meningen RB och i Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (FAP 404-1) om handläggning av brottmål utan förundersökning finns bestämmelser om när förundersökning inte behöver genomföras (förenklad brottsutredning). Enligt 23 kap. 22 § första stycket andra meningen RB får beslag användas i ett sådant fall enligt vad som föreskrivs i 27 kap. RB.

Särskilda bestämmelser om utredning och lagföring av brott där den misstänkte inte har fyllt 21 år finns i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL). Om utredning av brott begånget av den som inte har fyllt femton år har Rikspolisstyrelsen meddelat allmänna råd (FAP 403-1).

I Rikspolisstyrelsens allmänna råd (FAP 403-5) om ledningen av förundersökning i brottmål finns regler om ledningen av en utredning där en misstänkt gärningsman inte har fyllt femton år.

I 24 kap. 7 § andra stycket RB finns bestämmelser om s.k. envarsgripande.

Om beslag verkställs av någon annan än undersökningsledaren eller åklagaren och denne inte har beslutat om beslaget, skall enligt 27 kap. 4 § tredje stycket RB anmälan skyndsamt göras hos honom, som omedelbart skall pröva om beslaget skall bestå.

Tillämpningsområde

Allmänna råd

Denna författning bör tillämpas endast i fråga om snatteri i butik eller varuhus där utredningen initierats genom att en anställd eller en butikskontrollant, som ingripit mot en person som är misstänkt för snatteri, på telefon anmäler ingripandet till Polisen och där den mot vilken ingripandet riktats

- 1 inte är gripen eller, om denne är gripen, inte ska överlämnas till polis,
- 2 är identifierad,
- 3 har sitt hemvist i Sverige,
- 4 återlämnar det tillgripna godset eller detta återtas genom s.k. laga självtäkt,
- 5 har fyllt 15 år och
- 6 samtycker till att brottsutredningen färdigställs per telefon.

Den förenklade handlägningsrutinen kan dock användas även om beslag har verkställts med anledning av brottet, under förutsättning att undersökningsledaren med tillämpning av bestämmelserna i 27 kap. 4 a § första stycket och 8 § andra stycket RB beslutar att beslaget skall hävas.

Funktion och kompetens

4 § Om polismyndigheten tillämpar det förfarande som anges i denna författning, skall myndigheten säkerställa att en telefonanmälan om butikssnatteri utan dröjsmål tas emot av polismyndigheten och att ärendena handläggs av poliser som uppfyller särskilda krav i fråga om telefonförfarandet och

som har delegation att på myndighetens vägnar besluta i frågor som skall eller kan komma att prövas inom ramen för förfarandet.

För att uppfylla de krav som avses i första stycket skall poliserna ha särskild kompetens och erfarenhet, t.ex. förmåga att snabbt och säkert kunna bedöma omständigheterna vid ett misstänkt snatteribrott, ha erforderlig kunskap i metoderna för kontroll av misstänkta identitet och i övrigt vara väl lämpade för uppgiften.

Vad som sägs i andra stycket hindrar inte att andra anställda vid polismyndigheten än poliser, under de förutsättningar som anges i 3 kap. 6 a § polisförordningen (1998:1558), deltar i utredningsarbetet, om de är lämpade för uppgiften.

Allmänna råd

Det bör finnas en särskild funktion för hanteringen av den förenklade handlägningsrutinen. Funktionen bör vara så bemannad att den, under den tid då butiker och varuhus i polisdistriktet vanligen håller öppet, kan handlägga inkommande anmälningar om butikssnatteri i erforderlig utsträckning.

För att säkerställa att kraven på objektivitet och rättssäkerhet tillgodoses och för att telefonförfarandet skall kunna tillämpas effektivt och i så stor omfattning som möjligt, bör polismyndigheten ha återkommande samråd med företrädare för butiker, branschorganisationer, företagareföreningar m.fl. om närmare riktlinjer för förfarandet. Samråden kan exempelvis handla om de former som skall gälla för tillämpningen av telefonanmälan, identifiering, telefonförhör, utredningarnas genomförande m.m.

Anmälan om händelsen m.m.

Allmänna råd

En polis som avses i 4 § och som på telefon tar emot en anmälan från exempelvis en butikskontrollant mot en person som misstänks för snatteri bör först ta ställning till om de förutsättningar som anges under rubriken **Tillämpningsområde** är uppfyllda. Om så inte är fallet, kan den förenklade handlägningsrutinen inte användas.

Av 24 kap. 7 § andra stycket RB framgår att en person som blivit föremål för ett s.k. envarsgripande skyndsamt skall överlämnas till närmaste polisman. Om polismyndigheten gör bedömningen att en gripen skall överlämnas till Polisen måste därför polispersonal skickas till platsen.

Det finns inget lagligt hinder mot att den gripande själv friger den gripne. För det fall den misstänkte är gripen och polismyndigheten gör bedömningen att den gripne inte skyndsamt kan överlämnas till Polisen bör polismyndigheten upplysa den som verkställt gripandet om att det enligt polismyndighetens uppfattning inte längre finns skäl för att den misstänkte skall vara gripen.

Polismyndigheten bör i utredningshandlingarna dokumentera uppgifter om vem som har verkställt gripandet, tidpunkten för gripandet och när den gripne frigavs.

Utredningsform

Allmänna råd

Enligt vad som framgår av bestämmelserna i 23 kap. RB ankommer det i första hand på en behörig förundersökningsledare att ta ställning till om ett brott skall utredas genom en förundersökning eller genom en förenklad brottsutredning.

I vilken form en brottsutredning skall genomföras får avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Förhållanden som talar för att brottet bör utredas genom en förundersökning är t.ex. att den misstänkte förnekar gärningen och sakförhållandena är komplicerade.

Andra omständigheter som talar för att en förundersökning normalt bör inledas är att

- den misstänkte är under 18 år,
- skuld- eller påföljdsfrågan är oklar,
- det behövs eller påkallas ytterligare utredningsåtgärder,
- den misstänkte begär biträde av försvarare under utredningen eller
- det förekommer skadeståndsanspråk som kräver utredning.

Identifiering

5 § Polisen har ansvaret för att kontrollera och fastställa den misstänktes identitet. En identifiering per telefon bör inledas med att kontrollfrågor ställs till den som har gjort ingripandet i syfte att utröna om denne anser att den misstänkte är identifierad.

Polisen måste dock alltid självständigt säkerställa att den misstänktes identitet fastställs. Förutom genom att ställa kontrollfrågor till den som har gjort ingripandet skall kontrollfrågor ställas till den misstänkte. Underlag för sådana frågor hämtas från Polisens person- och adressregister (PPA), resehandlingssystemet (RES) och signalementsregistret (Sign).

Kontrollfrågor skall ställas i den utsträckning som Polisen anser är nödvändig för att säkerställa att den misstänktes identitet är tillförlitligen styrkt. Detta kan i vissa fall innebära att kontrollfrågor måste ställas med ledning av uppgifter ur andra register än de som anges i andra stycket.

I utredningshandlingarna skall dokumenteras hur identiteten har kontrollerats och av vem kontrollen har gjorts.

Om det föreligger tveksamhet om den misstänktes identitet skall polispersonal sändas till platsen.

Allmänna råd

Kontrollfrågor till den misstänkte kan avse uppgifter om t.ex. passinnehav, bostadsadress, telefonnummer, familjemedlemmar samt fordon- och fastighetsinnehav. Ett fastställande av identiteten bör göras genom en samlad bedömning av svaren på kontrollfrågorna. Identiteten kan således inte, annat än i undantagsfall, anses fastställd med ledning av enbart ett register.

Förhör*Allmänna råd*

I 23 kap. 4 och 12 §§ RB finns bestämmelser om krav på objektivitet och förbud mot otillbörliga förhörsmetoder under en förundersökning.

Den misstänkte bör upplysas om att han eller hon inte är tvungen att underkasta sig ett omedelbart förhör per telefon, utan att ett sådant förhör förutsätter den misstänktes frivilliga medverkan. Den misstänkte bör också tillfrågas om han eller hon föredrar att lämna sin redogörelse vid ett förhör på en polisstation eller vid ett personligt sammanträffande med en polis på platsen.

Förhørsledaren måste alltid beakta att kraven på objektivitet och rättssäkerhet är uppfyllda. Ett telefonförhör bör inte genomföras, om den misstänkte ger uttryck för tveksamhet eller om det annars av omständigheterna framgår att förhörssituationen är sådan att kraven på rättssäkerhet och objektivitet inte är uppfyllda eller om det av någon annan anledning framstår som olämpligt.

Det är särskilt viktigt att förhørsledaren förvissar sig om att den misstänkte kan acceptera förhörssituationen och att omständigheterna är sådana att denne inte känner sig hindrad att lämna sin egen version av och inställning till den påstådda gärningen. I detta ligger att förhørsledaren om möjligt bör verka för att förhöret med den misstänkte kan genomföras utan att någon annan är närvarande i samma rum. Om detta inte är möjligt bör namn på den eller de närvarande antecknas.

Något förhör per telefon bör inte genomföras om omständigheterna beträffande den påstådda gärningen är komplicerade. Ett telefonförhör är inte heller lämpligt om det uppstår språksvårigheter eller den misstänkte befinner sig i chock, är påverkad av alkohol eller droger eller om denne av annan anledning har svårt att förstå vad som läggs honom eller henne till last eller inte förmår lämna en klar redogörelse för sin version av händelsen.

Det kan finnas särskild anledning för polismyndigheten att i de samråd med berörda företrädare för butiker, branschorganisationer, företagarföreningar m.m. som nämns i de allmänna råden till 4 § ta upp frågor om tillvägagångssättet vid förhör med misstänkta.

Allmänna råd

Mot bakgrund av bestämmelserna i LUL är den förenklade handlägningsrutinen inte tillämplig vid utredning av snatteribrott där den misstänkte gärningsmannen inte har fyllt femton år.

Är den misstänkte mellan femton och arton år har Polisen som huvudregel skyldighet att underrätta en sådan person som anges i 5 § LUL och socialtjänsten om brottsmisstanken och att kalla den personen och socialtjänsten till förhör med den unge. Det kan dock underlåtas i fråga om förseelser av mycket bagatellartade slag. Snatteri kan inte likställas med sådana förseelser.

Något förhör per telefon kan därför inte genomföras med den unge inom ramen för den förenklade handlägningsrutinen. Emellertid kan anmälan tas upp, den unge tillfrågas om sin identitet och de kontroller göras som krävs för att säkerställa identiteten.

Av det nämnda följer att i dessa fall kan utredningen om brottet inte genomföras i form av en förenklad brottsutredning enligt bestämmelserna i 23 kap. 22 § RB.

Lokala föreskrifter

Allmänna råd

Polismyndigheten bör besluta de lokala föreskrifter som behövs för verkställighet av denna författning.

Denna författning träder i kraft den 1 januari 2006.

På Rikspolisstyrelsens vägnar

STEFAN STRÖMBERG

Ingemar Hummer
(Polisenheten)